RECHTS UIT DE FLANK!

bijeengebracht en ingeleid
door
Willem Huberts

Flanorreeks 13

Rechts uit de flank!

FLANORREEKS

Onder redactie van
Jan J. van Herpen en Willem Huberts

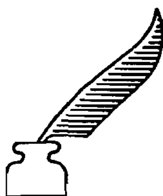
1. Wim Hilberdink, *Toen de schaduwen hem omgaven* (1987)
2. Jan J. van Herpen, *Ritter en Ter Braak in de etalage van Boucher* (1987)
3. Gerard Groeneveld, *Steven Barends* (1988)
4. Willem Huberts, *De vierde oubliëtte* (1988)
5. Gerben Wynia, *Narcissus tussen de mensen* (1988)
6. Jan J. van Herpen, *Pierre Henri Ritter: drie sonnetten* (1988)
7. Paul Gellings, *Ach Don Juan* (1989)
8. Anne Wadman, *Veel meer dan tien geboden* (1989)
9. Jean Brüll, *Canis domesticus* (1989)
10. Magdalena Berkers, *Op weg naar de Onnoembare* (1989)
11. Jan J. van Herpen, *Gerretson en zijn afwijkingen* (1990)
12. Paul van der Lee, *Een koning komt voorbij* (1990)
13. Willem Huberts, *Rechts uit de flank!* (1990)

IN VOORBEREIDING:
Wim Hilberdink & Jan J. van Herpen, *Speels journaal van een zeiltocht op de Zuiderzee in 1919*

RECHTS UIT DE FLANK!

een bloemlezing uit poëzie van
Nederlandse nationaal-socialistische dichters

bijeengebracht en ingeleid
door
Willem Huberts

Hilversum
Flanor
1990

ISBN 90-73202-15-9

INLEIDING

Er is in Nederland geen politieke of levensbeschouwelijke richting of zij heeft uit haar gelederen wel dichters en dichteressen voortgebracht. Wanneer ik mij beperk tot de laatste honderd jaar kan ik bij voorbeeld wijzen op C.S. Adama van Scheltema als socialistisch dichter, terwijl bij het communisme Henriette Roland Holst-van der Schalk naar voren treedt. Een bekend protestants dichter is Willem de Mérode terwijl Jan Engelman als katholiek dichter bekendheid genoot.

Over het algemeen ben ik nooit zo onder de indruk geweest van het kwalitatieve gehalte van deze poëzie. Misschien moeten dichters wel eerder vanuit hun eigen geest en gevoelsleven dichten, en niet vanuit een meer of minder wijd verbreide ideologie, dacht ik dan. Het teleologische aspect van dit genre letterkundige produkten stond mij altijd tegen. Het dichterschap, zo redeneerde ik, onderscheidt zich nu juist dáárin van alle andere schriftelijke uitingen dat het geen ander doel nastreeft dan de openbaarmaking van de onvervreemdbare individuele gevoelens, ideeën en dergelijke van de dichter. Maatschappelijke bewogenheid komt de kunst niet ten goede, concludeerde ik.

Wat hiervan ook zij, meer dan mijn persoonlijke mening kan dit vanzelfsprekend niet zijn. Het vorenstaande laat natuurlijk onverlet de intrinsieke waarde van politieke of levensbeschouwelijke letterkundige produkten. Per slot van rekening moet iedere lezer voor zich uitmaken of hij dit genre literatuur beschouwt en beoordeelt op de politieke of levensbeschouwelijke merites, dan wel op de letterkundige waarde als zodanig. En, dan nog, de tijd zal op den duur het politieke en levensbeschouwelijke aspect laten verbleken, vervagen en ten slotte doen verdwijnen, zodat uiteindelijk het gedicht als drager van een poëtische lading zal overblijven. De toekomstige lezer zal

dan zijn oordeel vellen - los van de oorspronkelijke intentie van de dichter. Een voorbeeld van een literator uit vroeger tijden die primair vanuit een maatschappelijke bewogenheid tot schrijven kwam is natuurlijk Multatuli. Tegenwoordig wordt hij voornamelijk gelezen en gewaardeerd vanwege de literaire waarde van zijn werk als zodanig, en niet vanwege de oorspronkelijke politieke en maatschappelijke intenties van dat werk. En hij is zeker niet de enige in wiens oeuvre een dergelijke Werdegang kan worden aangetoond.

Het Europese gedeelte van het Koninkrijk der Nederlanden heeft bijna vijf jaren lang, van 10 mei 1940 tot 6 mei 1945, gezucht onder de knoet van de Duitse, nationaal-socialistische, overheerser. Voor de Nederlandse letterkunde heeft dit een aantal gevolgen gehad. Enerzijds leidde de ingestelde censuur er toe dat de tot dan toe aanwezige, natuurlijke evolutie van de Nederlandse literatuur werd afgebroken. Anderzijds kwam, mede als gevolg van deze kunstmatige breuk, een literatuur naar boven die weliswaar al in beperkte mate sinds omstreeks 1932 aanwezig was, maar die in het vooroorlogse literaire leven een uiterst bescheiden rol speelde: de nationaal-socialistische literatuur. Ik acht deze breuk eerder van politieke dan van literaire aard. De Nederlandse nationaal-socialistische literatuur kwam niet uit de lucht vallen. Er zijn verbindingslijnen te trekken met de vooroorlogse literatuur in Nederland. Aan deze problematiek heb ik aandacht besteed in een artikel in *De Gids* van mei 1990, getiteld 'The importance of evaluating in earnest: over de geschiedschrijving van de Nederlandse letterkunde uit de jaren 1940-1945'.

De literatuurbeschouwer achteraf kan het optreden van die breuk betreuren - hij kan haar echter niet ongedaan maken. Evenmin kan het gevolg van die breuk (de prominente aanwezigheid van nationaal-socialistische literaire produkten in ons culturele erfgoed) ongedaan worden gemaakt. Gelukkig zijn wij

niet verplicht ieder produkt van het verleden tot ons te nemen. Het staat ons vrij nationaal-socialistische letterkunde ongelezen te laten. Evenzo staat het ons echter vrij haar te lezen. Deze bloemlezing biedt die mogelijkheid - minder als een beschikbaar stellen tout court, maar eerder als een mogelijkheid tot kennisneming, en tot erkenning van de aanwezige literaire kwaliteiten.

Deze bloemlezing bevat dus nationaal-socialistische gedichten, zal men denken. Nee. Dat is niet het geval. Er kan slechts sprake zijn van nationaal-socialistische poëzie wanneer uit vergelijkend onderzoek gebleken is wat de thema's van dit soort gedichten zijn. Ook zou er duidelijkheid over dienen te bestaan in hoeverre zij verschilt van andere richtingen en stromingen in onze letterkunde. Het zou natuurlijk interessant zijn om uit te zoeken in hoeverre de totstandkoming van criteria voor bij voorbeeld het vaststellen wanneer een bepaalde literaire uiting kan worden gerangschikt onder de noemer 'socialistische literatuur' of 'protestantse poëzie' afwijkt van het geval van nationaal-socialistische letterkunde. Op de vraag 'bestaat er eigenlijk wel een nationaal-socialistische stroming in de Nederlandse letterkunde?' zou eerst een antwoord moeten worden verkregen voor de literaire produktie van Nederlandse nationaal-socialisten als genre erkenning zou kunnen krijgen. Een volgende vraag zou kunnen luiden: 'wat zijn dan de karakteristieke kenmerken van deze letterkunde?' Deze problematiek wordt hier niet uitputtend besproken. Wel wil ik trachten er in kort bestek iets over te zeggen.

In het verleden is wel beweerd dat het antisemitisme een karakteriserend bestanddeel van nationaal-socialistische letterkunde uitmaakt. Inderdaad bevat een niet gering aantal nationaal-socialistische verzen antisemitische passages - echter niet alle. Omgekeerd is niet ieder antisemitisch gedicht nationaal-socialistisch te noemen. Hetzelfde geldt, mutatis mutandis, voor zaken als bloed-en-bodem-mythologie, een naar het pan-

theïsme neigende religieuze ervaring, de verheerlijking van (een beperkt gedeelte van) het Nederlandse verleden en van het Nederlandse landschap, de verguizing van (in het algemeen) de moderne wereld met haar technische verworvenheden en (in het bijzonder) van de moderne, grote stad en ten slotte het symbolische begrip 'Noorden' als thuisplaats van het Germaanse ras - allemaal thema's in poëzie (en proza) van nationaal-socialisten, hier uiteraard niet limitatief opgesomd.

Hoe dan is de afbakening van het materiaal in deze bloemlezing wél tot stand gekomen, wanneer er geen houvast kan worden gevonden in de inhoudelijke kenmerken van de hier verzamelde gedichten? Het criterium voor opname heb ik gevonden in enerzijds de politieke en maatschappelijke opstelling van de auteur en anderzijds - maar dit is van secundair gewicht geweest - in de inhoud, de sfeer, het onderwerp, enz. van de gedichten. In deze bloemlezing zijn dus gedichten verzameld van nationaal-socialisten en fascisten, waarbij ik in een enkel geval de vrijheid heb genomen een auteur als zodanig aan te merken, zonder dat ik van zijn politieke overtuiging geheel zeker ben. In dat geval heeft de plaats waar publikatie van zijn werk plaatsvond, de doorslag gegeven.

In dit verband is wel eens de term 'rechts-radicaal' gebruikt. Deze bloemlezing bevat dan, vanuit dat standpunt bezien, poëzie die in rechts-radicale kringen werd gepubliceerd. Ook vanuit dit oogmerk bekeken is dus de context van de gedichten, in casu de persoon van de auteur en de plaats van publikatie het doorslaggevende criterium voor de opbouw van het corpus geweest, en niet uitsluitend de politieke mening van de auteurs. Uit het verzamelde corpus is ten slotte een keuze gemaakt. Hierbij werd een kwalitatieve norm aangelegd, een norm die eerder een weerspiegeling vormt van de persoonlijke en dichterlijke voorkeur van de samensteller dan van enig objectief-vaststelbare poëtische norm - mocht zoiets bestaan.

'Waarin onderscheidt deze poëzie zich nu van andere poëzie?', zou men na lezing van deze bloemlezing kunnen vragen. Een interessantere vraag is naar mijn mening: 'Onderscheidt deze poëzie zich van andere poëzie?' Enerzijds wel, anderzijds niet. (Had men een ander antwoord verwacht?) Enkele criteria zijn in het verleden door onderzoekers van deze letterkunde al naar voren gebracht. Boven heb ik er al enige genoemd. In bij voorbeeld het in 1987 verschenen boek *Een stoottroep in de letteren* van Frank van den Bogaard worden onder meer de volgende karakteristika van produkten van nationaal-socialistische letterkundigen gegeven: de organische verbondenheid van mens en natuur, een in-elkaar-grijpen van menselijke en goddelijke wereld, een mystieke verbondenheid met vorige geslachten en de aandacht voor het mystieke in het alledaagse leven. Men zal in de hierna volgende gedichten een aantal van deze criteria terugvinden. Dit is echter niet mijn bedoeling: het lezen van literatuur staat per slot van rekening niet gelijk aan het oplossen van een cryptogram - ondanks alles wat docenten Nederlands op de middelbare school beweren. Mijn doel met deze bloemlezing is geweest het bijeenbrengen en presenteren van gedichten die naar mijn mening de moeite van het lezen waard zijn - ondanks de politieke, maatschappelijke en levensbeschouwelijke context. Dat de makers ervan het woord *ondanks* in de vorige zin liever zouden vervangen door *dank zij* neem ik dan maar op de koop toe. Uiteindelijk behoort poëzie niet toe aan de schrijver, maar aan de lezer.

De gedichten zijn geordend naar auteur, waarbij de auteurs chronologisch naar geboortejaar zijn geplaatst. De gedichten van een auteur zijn eveneens chronologisch geplaatst, waarbij niet naar ontstaansdatum, maar naar publikatiedatum is gekeken. De gedichten worden weergegeven in de spelling van de vindplaats. Eventuele ondergeschikte spel- en andere fouten zijn stilzwijgend verbeterd.

MARTIEN BEVERSLUIS (1894-1966)

Studeerde enige jaren Nederlands in Utrecht. Publiceerde vanaf 1914 onder meer in *Groot Nederland* en *De Nieuwe Gids*. Van zijn hand verschenen talloze poëziebundels en enkele romans. In de periode 1928-1934 werkte hij op letterkundig gebied voor de VARA, vervolgens was hij tot 1936 lid van de CPN, waarbij hij nog meewerkte aan het anti-fascistennummer van *Links Richten*. In 1937 was hij redacteur van het protestantse *Elckerlijc* en vanaf 1938 manifesteerde hij zich als nationaal-socialist in *De Nieuwe Gids*. In 1940 werd hij lid van de NSB en in 1942 van de Germaansche SS. Na de oorlog publiceerde hij nog enkele dichtbundels.

Martien Beversluis: Der menschen liefde
(Uit: *Het zaad*. Amsterdam, 1944)

De strijd alleen geeft alle leven waarde.
Al buigt een arm zich om 't beminde heen,
gelijk de zon om de gezegende aarde,
't wordt moeite en pijn wat enkel vreugde scheen.

Er gaat een geest van teist'ring en te zwaarde,
een vlammend heil door alle lief'lijkheên.
En kinderoogen, scheemrig ziende naar de
vlijmende wereld, glinstren van geween.

In een zich overwelvend heerscher wanen
kreunt het verlies al en de droom breekt stuk,
opdat het leven zich een weg kan banen.

O liefde! die het àl doet òndergaan en
door zoòveel dood doet breken tot geluk.
Waartoe dit bloed en waarom zoóveel tranen?

Martien Beversluis: De belofte
(Uit: *SS Leitheft voor Nederland*, mei-juni 1944)

Onze kind'ren moeten nieuwe wegen banen,
brekers, pioniers, dapper als Germanen!
Met hun zwaard en ploeg dit land beschutten.
Kracht uit ons en onze liefde putten.

Onze armen zullen hen als schoven dragen,
door het licht gekoesterd en gehard door vlagen.
Als de tijd hen afsnijdt en zij zullen vallen,
zullen zij ten zegen zijn voor allen.

Onze zonen moeten taai zijn als de stammen,
fier en lenig zijn en trotsch als vlammen.
En hun blikken driest en onverschrokken,
en hun woorden edel als de klokken.

Onze dochters moeten klaar zijn als het water,
kloek van hart zijn voor de strijd van later.
En hun oogen als de sterren klaren
en hun hoofden recht zijn als de aren.

Onze oogen zullen volgen hen in 't leven;
moed en vreugde zullen wij hun mede geven,
dat zij eenmaal als wij hen ontzinken,
nog de kracht uit ons bezielen drinken.

GEORGE KETTMANN JR. (1898-1970)

Geboren te Amsterdam als zoon van een textielhandelaar. Debuteerde in *Het Getij* in 1918 en publiceerde tien jaar later zijn eerste roman bij de Wereldbibliotheek. Werd in augustus 1932 lid van de NSB en maakte tussen 1933 en 1941 deel uit van de redactie van *Volk en Vaderland*. Richtte in 1932 De Amsterdamsche Keurkamer op, de bekendste Nederlandse nationaal-socialistische uitgeverij. Werd in 1942 lid van de SS en vertoefde als oorlogsverslaggever aan het Oostfront. Publiceerde na de oorlog nog twee dichtbundels en een roman.

George Kettmann Jr.: 't Helmslot
(Uit: *Het erf aan zee*. Amsterdam, 1938)

De zee staat laag en laat de platen droog -
een zachter ruischen voert met moeden slag
ver zee in wat nog naglanst van den dag -
't vuurtorenlicht slaat al zijn flauwen boog.

En met den avond in zoo kalm verschiet
wordt ons opnieuw de eenzaamheid vertrouwd
- ons avond-anker, zwaar in 't zand geklauwd,
dat ons niet prijsgeeft wat er ook geschiedt.

Eerst nu blijkt leven - na de wilde vaart -
één glanzend rechte, onverbreekb're lijn:
de dagen kunnen wild onreed'lijk zijn,
't is altijd weer de avond die 't verklaart.

George Kettmann Jr.: De nachttrein
(Uit: *Jong groen om den helm*. Amsterdam, 1942)

De trein staat op een zijspoor in den nacht
- de baan is vrij voor den soldatentreinen -
men ziet de lampen aan den zolder kwijnen,
als weer een trein komt, raat'lend onverwacht.

Men slaapt of moppert achter de gordijnen,
verveeld om 't oponthoud en niemand tracht
iets mee te geven aan de donk're kracht,
die ver-weg voortraast langs de groene seinen.

Dat is dus Oorlog - slápend doorgebracht
en 's morgens weer de krant, die zonder pijnen
en zonder bloed de feiten laat verschijnen
als raat'lend langs een zijspoor in den nacht ...

George Kettmann Jr.: Aankomst in Hangö
(Uit: *Bloed in de sneeuw.* Amsterdam, 1943)

Nog ruischt de eeuw'ge zee ons in de ooren,
waar golven om de eilandrotsen slaan,
of reeds ruischt over 't wit langs smalle sporen
de adem van het pijnbosch op ons aan.

In dit geruisch van aarde en zee verloren,
voelt zich de mensch als op een hoogte staan,
verruimd waar wij den goden toebehooren,
wier vaste schreden vóor ons noordwaarts gaan.

Beneden in de zoelte ligt vermoeiend
het flonkergruis der steden en verschroeiend
als een sirocco vaart der zinnen lust -

hier wordt de mensch, aan 't ijdel spel ontgroeiend,
een stuk natúúr, maar ruischend, vreugde-bloeiend
waar zon één ogenblik den sneeuwtop kust.

George Kettmann Jr.: De soldaat
(Uit: *Gelaat der dichters*. Amsterdam, 1944)

De laatste gele blaêren dwar'len neer
op het verregend, zwart geworden plein
van de SS-kazerne in Berlijn:
't wordt kil en dor - er komt geen zonlicht meer.

En voor een raam, half in een grijzen schijn,
liefkoost een jong soldaat zijn goed geweer:
zijn handpalm wrijft het hout warm-glad van smeer
en olie maakt zijn poetslap tot satijn.

Zijn jeugd - al wat hij deed en leerd' en zag,
is plots'ling vréémd diep in hem weggezonken:
de werk'lijkheid is najaar, storm en strijd.

Zoo staat hij op de scheiding van den dag,
zijn handen om 't geweer, als leeg gedronken
naar wat hem morgen vult: den grooten tijd.

HENRI BRUNING (1900-1983)

De katholiek Bruning was voor de oorlog een gerespecteerd essayist. In de tweede helft van de jaren dertig was hij actief in het fascistische Verdinaso. In het najaar van 1940 trad hij toe tot de NSB en in 1944 tot de SS. In 1942 was hij eindredacteur van *De Schouw*, het tijdschrift van de Kultuurkamer. Hoewel hij in de jaren vijftig meerdere malen openlijk afstand nam van zijn nationaal-socialistische verleden, herkreeg hij nimmer zijn vooroorlogse positie in literair Nederland.

Henri Bruning: Ochtend
(Uit: *Nieuwe verten*. Amsterdam, 1943.

Nooit zal mij d'herinnering verlaten
aan dien rijpenden ochtendstond,
toen het zingen der Duitsche soldaten
zóó fier en zóó eenzaam klonk,

aan hun gesloten marcheeren,
de lichtvlam in de bajonet,
aan dien levenswil, niet meer te keeren,
aan dien luiden, onbuigbaren tred.

En het prille licht van den ochtend,
dat zoo teer aan hun handen viel, -
zoo zacht en innig vervlochten
met hun harde, heldere ziel.

En ginds, rechts en links, de ramen
waarachter in het donker toen om
dít zingen der jonge Germanen
weer 't korzelig morren begon,

waar de stem dier ontembre Germanen
geen wil, vuur of fonkeling won,
o! het zingen der vrije Germanen
alléén in de ochtendzon!

Henri Bruning: De moeder
(Uit: *Heilig verbond*. Brussel, 1943)

De zomer was zeer schoon, en ook haar lichaam
dat in d'oranje vlam der ligstoel lag,
vermoeid van veelmaals moeder-zijn, was schoon -
gelijk de loome weelde van den zomerdag.

Naast haar het streng gelid der zonnebloemen,
het zware blad, de trotsche, harde stammen
met hunne vuren bloei, het fel opvlammen
in de doorwaaide stilte van den zomernoen.

Zoo eenzaam rust zij in de zon en 't zomerlicht, -
de vlam der ligstoel rond haar blonde haren,
haar kleine sterke hand, haar sluimerend gezicht
vermoeid en weggeborgen aan den zwaren tooi der aarde.
Het is zoo schoon en droef, haar zoo alleen te zien, -
kindren zijn jong, hun blijdschap en gespeel
is zorgeloos en ver en lacht in andre gaarden,
maar hier heft elke zonnebloem voor haar de
hooge glorie van een stille vlam.

Mijn hand omvat een sterke stam, -
voel ik het leven van mijn kind
wanneer de blaadren opwaarts ruischen en de wind
de stam buigt en zijn pezen spant
tusschen de pezen van mijn vaste hand?

Voor ieder kind staat hier een zonnebloem geplant,
en ieder kind is als een trotsche stam.
- Jij schoone kindren tien, ik tien gevloekte boeken, -
leven is trots- en kracht-zijn dat men óverplant,
en zelf verbloeden ...

Eens zal ook dit voorbij zijn, als zooveel
dat reeds, hoe onherroepelijk, aan ons ontzonk.
Treur niet om wat ons wisslend streelt en wondt, -
het is het lied van bloed en bodem, zon en grond,
van God en aarde, van ons trotsch aanvaard verbond.

Henri Bruning: Het verwachten
(Uit: *Heilig verbond*. Brussel, 1943)

Het lichte dwalen door de voorjaarszon,
door ochtend-stille bosschen en hun koele waaien,
waaien dat plotseling verrukt alom begon
te ruischen en te stroomen in het bladerengroen der lanen.
Het waaien werd een vloed, een opwaartswervelen
van glanzingen, een nederstroomen, baren
van vreugde woelend in het licht, het teeder tegenzingende
dat puur en roerloos hing, een alom ommewaren
en wentelen, lucht en onstuimig, in licht's evenwicht.

O dit hoog lente-dansen, dit zonneglanzen, -
en dit bang hart, dat zóóveel wegen ging,
dat altijd werend was de leniging
waarom de dagen vragend waren.

Maar zij die naast mij liep ... zie, haar gezicht
lacht zoo stil, terwijl zij lenig ging
in zonnestralen langs de ijle pracht der blaren -
geheel ontvangenis, in niets verdediging;
zij lachte vrijer dan het kleine spel der bron,
dan 't kleine wonder van dit ingehouden zingen,
zij ging alsof de aarde met haar zuivre dingen
nog eenmaal, groot en nieuw, als een heelal begon.

En later toen haar lichaam in de middagstilte
der zacht-doorgeurde, schaduw-koele woon
loom en verzaad van zon en ruimte rustte,
woei er een koelte door de open ramen,
en de gordijnen
bewogen zacht en peinzend
zonnestralen kwamen
aan haren schoot,

en hare handen werden groote lichte pleinen
als deze uren in deez schaduwlanden van den dood;
en hare handen vouwden hun ontroerd omheinen
om 't teere stoote' in haar, dat 't wonder openbaarde,
't kind dat zacht dringend riep -
riep om het licht, de zon, de wind, de vreugd der aarde.

JAN H. EEKHOUT (1900-1978)

Voor de oorlog maakte Eekhout deel uit van de jong-protestantse groep. Hij werkte mee aan de tijdschriften *Opwaartsche Wegen* en *De Vrije Bladen*. Al vóór de bezetting pro-Duits, werd hij na mei 1940 lid van de NSB. Gedurende de oorlog publiceerde hij twee dichtbundels. In 1942 verzorgde hij een bloemlezing uit Duitse, nationaal-socialistische poëzie. Na de oorlog raakte hij psychisch en fysiek, mede als gevolg van zijn gedragingen tijdens de oorlog, in een diep dal. In 1954 verscheen *Vlucht naar de vijand*, een apologetisch getinte roman.

Jan H. Eekhout: Allerzielen
(Uit: *Noordlicht*. 's-Gravenhage, 1942)

bleeke vrouwen, nevelvrouwen
sluipen 't dorp door, langs de ramen,
prevelen lang vergeten namen
van gestorvenen in de gouwen,
want zij zijn der dooden boden,
van den dood zijn hun gebaren
die door veeler droomen varen
en wie droomen tot zich nooden:
dat zij niet te komen schromen
doch de boden volgen naar de
groote leegte onder de aarde,
waar de anderen eeuwig wonen -,
schuiven 't dorp door, luisteren, leunen,
wenkend, aan de klamme muren;
blaren dwarrelen door de uren,
vallen door de schimmen henen,
nevelvrouwen, najaarsdampen,
spinsels van een grauw bedroeven ...
hanen roepen van de hoeven
en een klok begint te tampen.

Jan H. Eekhout: Stervende boer
(Uit: *De Schouw,* 1942)

Ik voel het machtig leven mij ontstroomen
Steil aan het venster waakt de engel Dood.
Daar buiten splijt het zaad nu in den schoot
Der aarde en vogels tieren in de boomen.

Voor 't laatst beschreed ik mijner gronden zoomen.
Ik zag het koren en ik zag het brood.
Alles is goed. Ik lijd geen stervensnood.
Gods witte bode is mij welgekomen.

Ik zal van d'aarde worden, aarde zijn
Dieper dan ooit. Ik zal wellicht het rein
Geheim doorkennen van wat Leven is.

Ik ben geheel bereid. Ik wacht, ik wacht.
Ik ben zeer sterk. Ik heb mijn taak volbracht,
O Droom! O Dood! O lichte Duisternis!

J.J. HOUDER GROEFFSMA (1902-1969)

Geboren in het Gelderse Westervoort. Bezocht het gymnasium te Deventer en studeerde klassieke talen te Leiden. Leidde als privé-docent een teruggetrokken leven. Publiceerde behalve de *Strijdsonnetten* slechts een bundel gedichten en enkele filosofisch-getinte essays. Onthield zich na de oorlog van publiceren, hoewel hem geen publikatieverbod werd opgelegd. Bracht zijn laatste jaren door in Zuid-Afrika, waar hij hoofdzakelijk journalistieke activiteiten verrichtte.

J.J. Houder Groeffsma: Soldaten
(Uit: *Strijdsonnetten.* Amsterdam, 1941)

Plos'ling door morgenzonlichtstreep beschenen,
Loodrechte scheiding van twee donk're straten,
Marcheren grijze rijen van soldaten
Met vaste stap op dofklinkende stenen;

't Lijkt één mechanisme: men zou meenen,
Dat metronomisch golvende automaten
Op tromgeratel rhythmisch schomm'len laten
Een traliehek van evenwijd'ge beenen.

Hel vlamt in 't zonlicht 't rood van epauletten,
Hel schitt'ren plotseling schett'rende trompetten,
Hun uitdaging smijtend hoog in de dag;

En dankbaarheid voor hèn voel 'k in me trillen,
En trots, als toen 'k heel jong was, langs me rillen:
Ja! 't Is mijn land, mijn volk, mijn taal, mijn vlag!

J.J. Houder Groeffsma: De vaders
(Uit: *Strijdsonnetten*. Amsterdam, 1941)

O grauwe en blinde rij
Van mijn geslacht, verloren, dat
Nochtans onsterflijk leeft in mij; -
O nooit verloren schat
Van onze duistere erfenis
Onkenbaar en toch zielsgewis!

Het waren boeren in
Een land van schraal gewin;
Als beesten in het juk
Onder loodrechten druk
Van een naijvrig God
Volbrachten zij hun lot
Geduldig en brutaal.
Er bleef teken noch taal
Van hun drift en bedrijf,
Geen beeld van 't kromme lijf.

O donker stomme rij,
Gemarteld en verheerlijkt volk
In 't onverbeeldbare voorbij; -
O wilde wervelkolk
Die naar de dag uit grondloos diep
Mij stuwde toen mijn vorm mij riep!

Verlaten in de schrik
Van 't starlichte ogenblik
Scherp tussen slaap en dood,
Schreit in zijn schelle nood
't Hart om herinnering
Aan 't leven dat verging,

Offer in lust en pijn,
Opdat ik hier zou zijn:
In de eeuwge stroom en val
Een tijdelijk kristal.

O de onverbreekbre rij
Van buiten ruimte en vóór de tijd,
Ik ben in u, gij zijt in mij; -
O liefde, o zekerheid;
Ik ben een boer en draag het zaad
Voor de oogst die na mij binnen gaat!

GERARD WIJDEVELD (1905-)

Studeerde na het gymnasium klassieke letteren. Publiceerde als katholiek letterkundige onder meer in *De Valbijl* (1924), *Roeping*, *De Gemeenschap* en *Aristo-*. Was in de jaren 1940-1941 lid van Nationaal Front. In maart 1941 trad hij uit de partij, om zich op 22 januari 1943 als sympathiserend lid bij de NSB aan te sluiten. Sinds 5 april 1944 was hij gewoon lid. Vanaf begin 1942 maakte hij deel uit van de Nederlandsche Kultuurraad en was hij als literatuurcriticus aan het *Algemeen Handelsblad* verbonden. Als docent klassieke talen was hij tevens werkzaam aan het R.K. lyceum te Haarlem.

Gerard Wijdeveld: Daar en hier
(Uit: *Gelaat der dichters.* Amsterdam, 1944)

Daar is het leven snel en snel de dood.
Daar zijn de wijde steppen zonder ende
en daar de namelooze, grauwe benden
met vlaag op vlaag van woedend vuur en lood.

En zij, die ziende waren en het rood
onheil, dat dreigend aanzwol, willen wenden,
zie, zij gaan zwijgend in dat onbekende
en zijn in leven en in sterven groot.

Maar hier, achter de hor en 't vensterglas,
die licht en lucht verschemerende zeven,
hier zit het trage, wereldvreemde ras

te kankeren, te zuchten en te drenzen
en aan de redders ook van zijn lief leven
met vromen mondhoek onheil toe te wenschen.

NICO DE HAAS (1907-)

Afkomstig uit de arbeidersklasse was De Haas een overtuigd anarchist, anti-militarist, socialist en communist. Samen met Cas Oorthuys en Joris Ivens behoorde hij tot de toonaangevende vooroorlogse fotografen. In 1936 sloot hij zich aan bij de NSB, waar hij opviel door zijn sociale bewogenheid. Verkeerde vanaf 1941 in kringen rond de SS en is verantwoordelijk voor bladen als *Storm* (weekblad van de SS) en *Hamer*. Na de oorlog kwam hij terecht in het Franse Vreemdelingenlegioen. Vanaf de tweede helft van de jaren vijftig was hij als architect werkzaam in West-Duitsland. Literair is hij na de oorlog nauwelijks nog actief geweest.

Nico de Haas: Moeder
(Uit: *Groot Nederland*, juli 1943)

Sommige mannen zien hun moeder in gedachten
heel rustig achter hooge vensters zitten met een boek
of in den milden glans van vroege voorjaarsgrachten
bij het borduurraam toeven. Maar als ík eens zoek,

- in stille uren - naar 't lichten van zoo'n teeder beeld
en snel den filmband van mijn jonge jaren af laat loopen,
zie ik haar noeste handen, doorkloofd en hard van eelt,
zich rythmisch en gestadig in het zeepsop doopen.

Ik zie den keukenwand en de uitgesleten ril
door scherpen tobberand in 't muurvlak uitgebeukt,
hoe zij te zwoegen staat met ongebroken wil,
de lendepijn bedwingt, die haar zoo vroeg verkreukt.

Door den wasem van heet sop zie ik dan weer haar mond,
waarom een glimlach breekt en hoor ik haar bevelen
- als zij met doorgestooten knoken aan de waschtob stond -
'Schiet op, je kunt het nù nog doen, ga buiten spelen!'

Nico de Haas: Vader
(Uit: *Groot Nederland*, juli 1943)

Van heroïek spreekt tegenwoordig ieder rund,
maar naar mijn vader heeft geen mensch ooit omgekeken,
toch heeft die vaderlander nooit de vlag gestreken,
al heeft het lot hem iedre zegepraal misgund.

Hij deed zijn dienst in veertig vreugdelooze jaren
en streed zijn dagelijkschen strijd in een fabriek,
at in de donkre werkplaats koudgeworden kliek
en zag geen kans om honderd gulden op te sparen.

Verhuizend ons naar altijd eendre sombre straten,
waar hij voor zijn gezin vergeefs naar zonlicht zocht,
weerstond hijzelf, erbarmelijk gekleed, de tocht
en vuile gassen, die hem aan de longen vraten.

Hij werd verbrand, vergiftigd werd hij en bevroren,
hij werd verblind, gebleekt, gebroken en ontkracht,
maar hij hield vast en wat zijn taak was werd volbracht,
al bleef de koppijn razend in zijn hersens boren.

En toen de arbeid heel zijn leven had verteerd
en koorts en pijn zijn ingewanden kwamen sloopen,
kon hij zich nog niet eens een ouden ligstoel koopen
en was haast zonder iets te zeggen gecrepeerd.

Hij kreeg pensioen en mag nu verder rustig sterven
en put wat late vreugde uit het blij gezicht,
dat allebei zijn zoons zich zonnen in het licht,
dat hij van wieg tot graf gestaag heeft moeten derven.

Van heroïek spreekt tegenwoordig ieder rund,
maar naar mijn vader heeft geen mensch ooit omgekeken,
toch heeft die vaderlander nooit de vlag gestreken,
al heeft het lot hem iedre zegepraal misgund.

Nico de Haas: De steeg
(Uit: *Groot Nederland*, oktober 1943)

De roodgeronnen runen van de smaad
staan vingerdik geteekend op het vleesch,
dat - zwanger en gezwollen van den haat -
gekrijsch uitstoot, zóó godverlaten heesch,
dat het een karhond zelfs met stomheid slaat.
Op 't hakbord leeft de visch nog om zijn graat
en krampt zijn doodsstrijd onder 't bloedig mes,
dat hem venijnig door de darmen gaat
en vlijmend uitsnijdt als een rijp abces,
terwijl zijn binnenst neerdrupt op de straat.
De steeg leunt vuil als roetbedropen raat
rond vrouw en visch en om een krijtwit kind,
waarvoor op aarde toch geen kruid meer baat,
maar dat verkleumt in onze noordenwind
en straks een vischhaak vindt met blij gelaat.

Nico de Haas: Feldpost
(Uit: *Groot Nederland*, mei-juni 1944)

Wij zijn alweer verhuisd uit Polen,
ik stond vannacht alleen op wacht,
mijn tandenborstel is gestolen,
vaak heb ik aan Francien gedacht.

Wij schoten laatst op partisanen,
die steken 's nachts den boel in brand,
heb jij nooit trek meer in bananen,
hoe gaat het toch in 't vaderland?

Ninoesjka is de vloer aan 't zanden
- geef ook Francien van mij een zoen -
haar borst is wit, zoodat haar handen
daar bruin en donker tegen doen.

Wij zitten volop in de Russen
en bijgevolg ook in de luis.
Ninoesjka zingt, maar ondertusschen
heeft ze geen ouders en geen thuis.

Het is hier in Oekraïne
een land, waar haast geen boomen staan.
Ik zoek mijn heul in Nicotine,
in Holland rijpt nu óók het graan.

Ninoesjka heeft heel blonde haren,
alleen: Ninoesjka heet ze niet,
omdat haar ouders boeren waren,
die kwamen uit het randgebied.

Wij hebben hier de zwaarste weken,
geloof ik, alweer achter ons.
Vriend Hein heeft me voorbij gekeken,
Ninoesjka's huid is zacht als dons.

Met vier of vijf verdomde schoten,
lig ik nu in het lazaret,
straks krammen ze mijn lamme pooten,
de zuster heet Elisabeth.

Ik kan nu gauw met Urlaub komen
(vraag of Francien me nog eens schrijft)
in Holland zal ik nog vaak droomen
van Noesjka, die hier achterblijft ...

Het laatste schrijven, dat wij kregen,
was 't briefje van Elisabeth:
"Zijn graf ligt buiten in de regen,
maar 'k heb er bloemen op gezet ..."

J.A. VAN DER MADE (1909-1982)

Geboren te Rotterdam in een artsengezin bezocht hij het gymnasium daar ter stede en studeerde vervolgens Chinees te Leiden. Ten gevolge van een oogziekte brak hij de studie voortijdig af. Voorzag in zijn levensonderhoud als vertaler en publiceerde in 1937 zijn eerste roman, *Tweehonderd gulden voor Darja Wledinskaja*. Voor de oorlog al lid van de NSB geworden, trad hij in 1941 toe tot de SS en ontwikkelde zich vanaf 1942 tot de meest toonaangevende nationaal-socialistische literatuurcriticus en -theoreticus. Week na de oorlog uit naar West-Duitsland, waar hij tot zijn dood woonachtig bleef.

J.A. van der Made: Drie herfstsonnetten
(Uit: *Groot Nederland*, februari 1944)

aan P.H.

I.

Mijn lief, en geen was schooner dan uw oogenpaar,
Geen mond werd zoo gekust van mijn verlangen,
Geen wimpers hielden zoo het licht gevangen,
Ter neergeloken als de glanzing van uw haar.

En in de schemering het ademloos gebaar
Van uwe handen en de aarzle gangen
Van woorde' en in den tuin, mat als uwe wangen,
Het droeve' en bleeke bloeien van een rozelaar.

De herfsten gaan, mijn lief, de herfsten keeren,
Wat is het, dat U thans doet keeren in mijn lied?
De weemoed slechts en 't hart, dat niet wil leeren,
Dat wel de herfsten komen en weer keren,
Gelijk de vogels, trekkend naar de meren,
Maar gij, mijn herfstlijk lief, gij gingt en keerdet niet.

II.

En sinds, verloren lief, zijn alle dagen grijs
Als deze dag, met lage lucht beloken,
En 'k ben een vogel, in zijn vacht gedoken,
De wind blaast door de blaan de eigen, droeve wijs.

En 't licht sterft henen als in oude sproken,
De Maagd van Astolat begint haar laatste reis -
O lief, voorbij, schoon lief, waar is het duivengrijs
Van nacht en schemer, om uw hoofd geloken?

Als vluchte herfst, ten winter al genegen,
Zijt g'aarzelend gekomen, zijt ge weer voorbij -
Maar o, mijn lief, mijn onbetogen zegen,
Dat eene uur, dat alle uren zwegen -
O schemering en nostalgie en regen -
Dat eene uur van u, dat eene uur van mij ...

III.

Mijn lief, 't is lang voorbij, zoo ik u meenigmaal
Te hunkrend heb bemind, wil het vergeven:
Gij kent dit hunkrend hart en weet zijn schaamle taal,
Ik heb u liefgehad - meer dan mijn leven

En gaf toch niets - 't hart, dat u was gebleven
Aan 't eind van elken dag was arm en kaal
En zocht het minste, dat gij mij woudt geven:
Wat gouden lamplicht en een avondmaal.

Wat 'k u had zullen zijn, 't heeft niet gemogen:
Ik had u lief als mannen in gevaar,
Ik worstelde met waarheid en met logen
En zocht, als moe ik tot u kwam getogen -
O benedictie van uw sterrenoogen -
Slechts van uw avondhand het zegenend gebaar.

JAN VAN RHEENEN (1909-1971)

Voor de oorlog eigenaar van een persbureau, dat voornamelijk voor de geïllustreerde pers werkzaam was. In 1938 verscheen zijn debuutroman, *Een man en een tjalk.* Tijdens de oorlog publiceerde hij een roman, een novelle en een dichtbundel. Lid van de SS was hij geworden omdat hij meende dat daar de 'werkelijke idealisten' te vinden waren. Na de oorlog verkreeg hij grote bekendheid als Neerlands grootste hondenkenner, over welke diersoort hij tientallen boeken het licht deed zien.

Jan van Rheenen: Sonnet voor een verloren lief
(Uit: *Hart zonder schild*. Amsterdam, 1944)

Mijn lief, de nachtwind gaat weer door de leege straten
En in de tuinen ritselt staag een trage regen.
'tIs als toen, maar sinds wij zoo wanhopig zwegen
Werd ik door allen en door U voorgoed verlaten,

En alles ging verloren wat ik had verkregen.
Mijn lief, wij beiden meten met verscheiden maten,
Maar meer dan wij ooit weten zullen en vergaten
Wordt eindlijk blootgewoeld door dezen wind en regen.

Die eeuwge wind, en hij alleen, vult nu mijn nachten.
Hoe zou ik over U met andren kunnen spreken?
En bij het ruischen van den regen blijf 'k U wachten.

'tIs al vergeefsch, gij zijt nog nooit bezweken.
Wij beiden buigen niet, mijn lief, wij moeten breken.
Want als wij bogen, zouden wij elkaar verachten.

Jan van Rheenen: Na den slag
(Uit: *Hart zonder schild*. Amsterdam, 1944)

Wat rest ons van den laatsten slag?
Het moede hart, de doode oogen
De haat voor hen die ons belogen;
Verbleekte flarden van een vlag:

De droomen die in rook vervlogen;
De vrees voor iedren nieuwen dag;
De goede wil die niemand zag;
Gebroken zwaarden en ontkrachte bogen.

Jan van Rheenen: De laatste wacht
(Uit: *Hart zonder schild*. Amsterdam, 1944)

I.

Was het een vreemde die mij riep dien nacht
En die mij dwingend op mijn kleeren wees?
Hij bleef staan kijken tot ik slaaprig rees.
Kom mee, zei hij, jij hebt de laatste wacht!

En zwijgend liep ik naast hem, en ik dacht
Ik ben benieuwd waarheen hij met mij gaat;
Om terug te keeren is het al te laat ...
Maar wat bedoelt hij met die laatste wacht?

Wij liepen naar de voorste post. Ik zag mijn zoon
Die naast zijn mitrailleur gevallen was.
Tevreden lag hij in het korte steppegras
Met het al verzoend en eiglijk heel gewoon.
En ik betrok zijn wacht, ik veegde 't wapen schoon
En kleedde me in zijn uniformjas.

II.

Ik groef zijn graf eer 't grauwe morgenlicht
Mij dwong te zien dat ik hem had verloren;
Hij leeft als ik zijn wacht loop naar behooren
Dacht ik, en wierp de aarde op zijn jong gezicht.

Toen meende 'k in den wind zijn heldre stem te hooren:
Het gaat hier niet om òns, de póst is van gewicht!
Ik dacht aan jou, toen viel mij 't sterven licht,
Want 'k zag dat je ontwaakte, en je kwam naar voren.

Nog vóór de dag verstreek, had ik het graf vergeten.
Ik had de laatste wacht, er zou geen ander komen ...
Verrukt van zon en wind heb ik in 't gras gezeten
En voelde slaap noch honger; làter kon ik droomen,
En in mijn leven had ik vaak te veel gegeten.
Toen viel de avond, en ik zag den vijand komen.

III.

Nog kwam het onverwacht, het al beslissend uur
Dat ook de laatste aarzling deed verzinken;
Ik zag een roode maan op vreemde helmen blinken
En met een snellen duimdruk opend' ik het vuur,

Er was geen tijd meer om een slok te drinken,
De voorjaarsnacht werd plotsling kil en guur,
En door het open raam zag ik het bleek azuur
Van Holland's hemel, en ik hoorde stemmen klinken.

Het was mijn zoon niet, die daar viel dien nacht.
Ik hèb geen zoon. Een vreemde drong zich in mijn droomen
En ging getroost; hij weet dat ik niet kan ontkomen.

Want iedre schemer heeft den droom teruggebracht,
En op het midden van den dag hoor ik soms onverwacht
Een stem die vraagt wanneer ik eindelijk zal komen.

ROB DELSING (1913-1983)

Afkomstig uit Roermond, toont hij in zijn dichtwerk een sterke verbondenheid met het Limburgse landschap. Publiceerde voor de oorlog in *Roeping* en in *Het Venster*. Trad in 1933 toe tot de NSB en werkte mee aan *Het Nationale Dagblad*. In 1937 verscheen zijn novelle *Tinuske en het verbod*. Vanaf maart 1940 werkte hij in Duitsland, onder meer bij de Nederlandse redactie van de Deutsche Europa Sender. Na de oorlog werkzaam als chef de bureau op een advocatenkantoor. Geen literaire publikaties meer, afgezien van enig journalistiek werk.

Rob Delsing: Gebed
(Uit: *Zwart goud*. Amsterdam, 1942.

God, dit hebben wij gevonden,
duizend kleine, laffe zonden.
Is het niet de geile kus
van twee zinnelijke monden;
niet het vuur dat, nooit gebluscht,
brandt in duizend open wonden;
is het niet de steedse lust
die ons voortdrijft door de stonden,
aan een onrein doel gebonden,
... en, hoe wonderlijk ons streven
ook mag zijn, toch aan de kust
van den dood veilig te landen ...

Zie dit snelle jacht dan stranden,
zie ginds wrak te pletter slaan!
Redt ons, Heer ... want wij vergaan!

Rob Delsing: De ochtend
(Uit: *Zwart goud*. Amsterdam, 1942.

't Ontwaken is een opengaan
van wat zoozeer werd toegedaan;
't is niets veranderd: honderd zorgen
zijn alweer makkers van den morgen.

En door den dag, die rusteloos
aan 't leven knaagt, aan 't lijf zoo broos,
zal niemand andere zangen hooren
dan dit: wij zijn ons lied verloren.

Toch ken ik een, die heel alleen
zijn liedje zingt, stil voor zich heen,
die heeft zoo tusschen deugd en zonde
zijn eigen stille pad gevonden.

Die anderen hebben bier, een meid,
kantoor, geld en oneenigheid,
de krant, een sigaret, en zaken
om heel hun dag mee vol te maken.

't Ontwaken is een opengaan
van wat soms graag werd toegedaan;
elk heeft zijn bloem om mee te geuren,
maar vele zijn er zonder kleuren.

STEVEN BARENDS (1915-)

Afkomstig uit een van oorsprong Zwitsers-doopsgezinde familie bezocht Samuel Barends de HBS in Utrecht en Meppel. In 1934 is hij al lid van Zwart Front en in 1935 verscheen onder het pseudoniem Dum-Dum zijn eerste dichtbundel, *Jeugd in opstand*. In 1938 en 1939 vertaalde hij Hitlers *Mein Kampf* in het Nederlands. Zijn ontwikkeling van fascist naar nationaal-socialist voltrekt zich via het lidmaatschap van de NSB naar dat van de SS. Als oorlogsverslaggever maakte hij de gevechten in Italië mee. Na de oorlog vestigde hij zich in West-Duitsland en publiceerde nog een enkel gedicht en verhaal.

Steven Barends: Een soldaat
(Uit: *Ochtend-appèl*. Amsterdam, 1936)

In Pompeji stond een soldaat aan de poort
van een oud Romeinsch legioen.
Hij stond met zijn schild en zijn bronzen zwaard
en wie daar kwam, heeft hem niet gezien
want er stond een soldaat aan iedere poort
van Rome tot aan den Rijn.

In Pompeji stond een soldaat aan de poort
van een oud Romeinsch legioen.
En in hem stond Rome, sterk en bereid,
stond wakend en zeker en wachtte zijn tijd
zooals er een stond aan iedere poort
van Rome tot aan den Rijn.

In Pompeji stond een soldaat aan de poort
van een oud Romeinsch legioen.
En het vuur joeg vloeiend en hel uit den berg
en het volk joeg als razend den stroom vooruit
- hij stond. En of al de lava kwam,
die steeg tot zijn hoofd en hem 't leven nam,
er stond een soldaat aan iedere poort
van Rome tot aan den Rijn.

In Pompeji stond een soldaat aan de poort
totdat hem het vuur had gedood.
Hij is niet gevlucht, hij stond op zijn post,
hij bleef want hij was niet afgelost,
hij bleef en hij stond, 't zij levend, 't zij lijk,
want op zijn schouders rustte het Rijk,
want was hij gevlucht, dan was er éen poort,
éen enkele poort onbewaakt geweest
van Rome tot aan den Rijn.

Steven Barends: Uw mond
(Uit: *Hart, mijn hart*. Amsterdam, 1944)

En in dit zacht gelaat de bloedgeul van Uw mond
doorheen dit bloesemblank geflits van bajonetten,
die stortten in Uw vleesch, uitzonderlijk gewette,
en korven, schaamteloos, zoo diep een wond
:

om tusschen U en hen voorgoed een poort te zetten,
die 't mild mysterie van Uw wezen schond.
Wel sloot ik, om den toegang te beletten,
maar huivrend achter mij ontlook Uw jonge mond.

Laat nu 't gewoel en 't luid krakeelen buiten,
zie met mij, hart, mijn hart, in stilte deze maan,
die voor ons opkwam, voor ons ondergaan,

met diepe oogen achter blauwe ruiten.
En laat, vóórdat dit éénzijn is verdaan
mijn mond dien poort naar eeuwigheden sluiten.

Steven Barends: Spiegelsonnet
(Uit: *Hart, mijn hart*. Amsterdam, 1944)

Ik ben een spiegel, waarin gij Uzelf beziet,
en geef het beeld U weer, dat gij mij gaaft te dragen,
kan van Uw buigend schoon slechts buigende gewagen,
een spiegel ben ik, vrouwe, anders niet.

Gij spiegelt mij, maar blijft mij spiegelend vermeeren,
ik vind mijzelf in tweevoud in Uw blik,
gij beeldt mij streng tot grooter ik dan ik,
zoo kan ik nooit in U tot eigen maten keeren.

Want steeds is iedre droom en iedre daad
tweemaal in U voltooid en tweemaal groot gerezen,
steeds meerder dan ik was - o ongewild verraad,
en steeds móet, vrouwe, ik in Uwe oogen lezen,
dat mij geen wanhoop en geen vreugde baat,
dan die zich spieglen in Uw wondre wezen.

Steven Barends: Het gekkenschip
(Uit: *Bitter brood*. Amsterdam, 1944)

De stuurman blaast de zeilen bol,
maar 't baat niet, beide balgen zijn versleten.
Het vel is op zijn borstkas als een rol
oud perkament geoord en aangevreten.

Tamboers, tamboers, staan zeven op de plecht
en roffelen op 't pijpen van den ouwe
schel pijpen van een rat, die om zijn leven vecht,
en weet, dat hij het niet meer zal behouden.

Wat baat het: alle hemelen zijn rood
gelijk de verre mond van Roza Nicomijne
wat baat het? Alle kemelen zijn dood.

Niets bleef dan 't wachten op het breken van de lijnen
op ruiterstoeten, op een wilde vloot
in eeuwig eender eindloos liggen deinen.

JAN RUDOLF HOMMES (1918-)

Geboren in Den Haag, waar hij het Nederlands Lyceum bezocht. Werd in 1936 lid van de NSB. Studeerde in 1941 af als jurist en vertrok vrij snel daarna naar Berlijn, waar hij journalistiek werk ging verrichten. Trad toe tot de Waffen-SS en na als Kriegsberichter actief aan het Oostfront en bij de Duitse marine te zijn geweest belandde hij aan het eind van de oorlog in gevangenschap. Na een korte detentie was hij tot aan zijn pensionering werkzaam als achtereenvolgens juridisch adviseur in het voormalige Nieuw-Guinea en ambtenaar op het ministerie van Landbouw en Visserij.

Jan Rudolf Hommes: De tijd
(Uit: *De Schouw*, februari 1944)

De tijd is als de wind, die waait van verre oorden,
Waarop een witte wade ligt van schoonen schijn:
Een raadsel voor der menschen geest, die zielig klein
Onzeker zoekt en tast naar Toekomst's ware woorden.

De wind waait weg, de tijd vliedt vlug, maar dit wordt door den
Naïeven mensch pas laat beseft; dan lijdt hij pijn,
Omdat wat was niet weder keert en ijl en fijn
Verklinken zacht in 't ver Verleden smart-accoorden.

Och mensch, laat af van Uw wanhopig toekomst-peilen;
Denk niet met weemoed aan het schone van weleer,
Maar wees tevreden met het Heden: wensch niet meer!

Weersta den storm; voel thans de winden tot U ijlen;
Geniet van 't koeltje, dat U streelt, nu ongestoord,
Dan schrijdt Uw zonder leven beven krachtig voort.

GEORGE DE SÉVOOY (1920-)

Geboren in Apeldoorn als A.J.H.A. Wensink publiceerde hij voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog onder de namen George de Sévooy en Johan Ponteyne. Doorliep het gymnasium te Zwolle en studeerde te Utrecht enige jaren Nederlands. Tijdens de oorlog publiceerde hij twee dichtbundels en twee essays, waarin hij trachtte af te rekenen met de vooroorlogse letterkunde. Zijn poëzie wijkt inhoudelijk af van die van andere nationaal-socialisten door een (soms zeer) sterke religieuze inslag. Publiceerde na de oorlog onder het pseudoniem Willem Enzinck.

George de Sévooy: Eens ...
(Uit: *Ster en blazoen*. Amsterdam, 1942)

Eens in de nacht
schrikt gij op
en wacht -:
Uw bloed een kloppende stroom,
groeiend in kracht
als een ros in galop.
Uw hart, in steigrende droom,
hijgend van dracht,
jaagt naar de top,
waar ruisend de Engel lacht,
wind in de kruin van een boom.
In laatste kramp
glijdt gij loom
als een boot in wolkende damp,
varend naar verre ...
Laat af van de lamp.
Ontsteek haar niet.
Slaap in op dit klokkelied -:
het uur der sterren.

INHOUDSOPGAVE

Colofon

Deel dertien van de *Flanorreeks*
werd in een oplaag van
vijftig exemplaren in
september 1990
vervaardigd.

Dit is nummer

12

ISBN 90-73202-15-9

Willem Huberts (*1953) is neerlandicus. Sinds 1985 houdt hij zich voornamelijk bezig met de bestudering van de Nederlandse nationaal-socialistische letterkunde.

Felicitatem Librorum Amor Nobis Originalem Reddit